

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

Muotoilu- ja taideinstituutti
Viestinnän koulutusohjelma
Valokuvaus

Opinnäytetyö
Kevät 2014
Sari Soininen

NUORIA NAISIA JA KISSOJA

Sari Soininen

TIIVISTELMÄ

Kissa kulkee läpi taiteen historian siirtyen palvonnan kohteesta paholaiseksi ja lopulta kaikkien rakastamaksi lemmikiksi, heijastellen länsimaisessa taiteessa ihmisen ja kissan välisen suhteen muutoksia. 1800-luvun tienoilla kissa ja nainen alkoivat esiintyä yhdessä länsimaisessa maalaustaiteessa huomattavasti aiempaa enemmän. Tämän huomion pohjalta rakensin ajatukseni kuvalliselle osiolle, jonka maalaukselliset potretit nuorista naisista ja heidän kissoistaan heijastelevat taiteen historiaa sekä tyyllillisesti että erilaisin symbolisin merkityksin. Aloitan tutkimukseni tarkastelemalla ihmisen ja kissan välistä suhdetta taiteen välityksellä, siirtyen siihen miten naista ja kissaa ollaan kuvattu taiteessa yhdessä päätyen lopulta käsitteeseen kissanainen.

ABSTRACT

Cat passes through the history of art from a target of worship to being the devil, and ending as everyone's beloved pet. This reflects the relationship of man and cat in western fine art. Around the 19th century cat and woman began appearing in western paint art considerably more often than before. Based on this observation I built my idea of a pictorial section. These picturesque portraits of young women and their cats reflect the history of art both in style and different symbolic meanings. I begin my research by examining relationship between man and cat through art, stepping on to how cat and woman have been described together in art settling upon the concept of catwoman.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto

2. Villikissasta kotikissaksi: Kissa taiteessa

2.1 Eläimet historian poluilla

2.2 Egypti

2.3 Keskiaika

2.4 Renessanssi ja barokki

3. Kissa ja nainen taiteessa

3.1 Romantiikan murros ja impressionismi

3.2 Suloinen seuralainen

3.3 Nainen ja kissa valokuvauksessa

4. Kissanainen

4.1 Metamorfoosi

4.2 Kissanaisen olemus

5. Teos

5.1 Projektin vaiheista

5.2 Kuvat ja niiden tulkinnallisuus

1. JOHDANTO

Ala-asteikäisenä, kun olisin palavasti halunnut itselleni jonkin pehmoisen lemmikkieläimen, vanhempani hankkivat kilpikonnat, Kainon. Vaikka rakastinkin Kainoa, se ei kyennyt tarpeeksi ruokkimaan pienen tytön hoivaviettiä, ja minun piti hakea naapureiden kissoja ja koiria ulkoilutettavaksi ja hoidettavaksi. Kaiken sen pehmeiden ja porroisyyden ohella myös eläinten käytös, niiden poikkeavuus meistä ihmisistä kiehtoi minua.

Tulen käsittelemään työssäni kissaa ja naista, sitä, miten nämä kaksi täysin erilaista olentoa kietoutuvat toisiinsa länsimaisessa taiteessa ja ihmisten mielissä. Sovellan tutkimuksessani taiteen historiaa, tarkastellen sen avulla ihmisen ja kissan välistä suhdetta. Aloitan tutkimukseni kissan historiasta, selvittäen miten kissaa on kuvattu taiteessa ja miten kissan ja ihmisen välinen suhde on muuttunut aina muinaisen Egyptin ajoista lähtien siirryttäessä kohti nykypäivää. Maalaustaiteen historiassa alkoi 1700-1800 -lukujen tienoilla jakso, jolloin kissaa ja naista kuvattiin taiteessa yhdessä huomattavasti aiempaa enemmän. Tämän ajan teoksissa symboliikka on merkityksellistä, sillä se sitoo naista ja kissaa yhteen. Tämän huomion pohjalta rakensin myös ajatukseni opinnäytetyön kuvalliselle osiolle, jonka potretit heijastelevat taiteen historiaa tyylillisesti ja symbolisin merkityksin.

Vaikka kissa onkin puskenut läpi populaarikuvassa, sen rooli valokuvataiteessa on lähes merkityksetön. On kuitenkin olemassa muutamia merkittäviä teoksia, joissa kissaa ja naista kuvataan yhdessä, esimerkiksi Wanda Wulzin *I + cat* (1932), jossa kissa ja nainen sulautuvat yhdeksi hahmoksi. Tätä kautta pääsen pohtimaan käsitettä kissanainen; Mihin se terminä pohjautuu, ja miten se esittäytyy sarjakuva- ja elokuvatuotannossa ja satunnaisesti muuallakin. Tutkimuksen lopussa käsittelen kuvallista osiota, selostaen projektin kulkua avaten omia näkemyksiäni katsojalle.

Tämä projekti on ollut minulle tärkeä henkilökohtaisesti. Taustatutkimukseni alkuvaiheilla, perehtyessäni eläinten tajuntaan, huomasin toiminnallani sotivani omaa moraaliani vastaan. Lopetin lihansyönnin kertaheitolla ja hiljalleen päädyin kehittämään omaa moraaliani muiltakin kanteilta. Tämän projektin ansiosta olen tutustunut myös upeisiin ihmisiin ja käynyt lukuisia toinen toistaan mielenkiintoisempia keskusteluja, jotka ovat saaneet alkunsa opinnäytetyöni aiheen pohjalta.

2. VILLIKISSASTA KOTIKISSAKSI: KISSA TAITEESSA

Tässä käsittelyluvussa tarkastelen eläinten, erityisesti kissojen, esiintymistä taiteessa. Fokuksenani on länsimainen maalaustaide, ja tutkin miten ihmisen ja kissan välinen suhde on syntynyt ja muuttunut vuosisatojen kuluessa. Keskiaikaa käsittelen lyhyehkösti, koska ajan taide oli vahvasti uskonnon sävyttämää ja siksi ei niin tärkeää työni kannalta.

Luonnoksia kissoista liikkeessä tai levossa, n. 1510 eaa, Leonardo Da Vinci

2.1 Eläimet historian poluilla

Eläimiä on kuvattu taiteessa kautta aikojen. Kun ihmiset myöhäis-paleoliittisella kaudella (36 500–12 000) alkoivat ensi kertaa ilmaista itseään taiteen kautta, he piirsivät metsästyskuvia eläimistä luolien seinille ja kallioihin. Kirjassaan Cat (2006) Katharine M. Rogers kuvaa, kuinka aikojen alussa eläimet alettiin nähdä uhkana, kilpailijoina tai ruokana. Toisaalta ne tekivät ihmiseen vaikutuksen myös suuremmalla voimallaan, nopeudellaan, tarkoilla aisteillaan sekä paremmalla koordinaatiokyvyllään. (Rogers 2006, 7.) Tämä hyöty-haitta -suhde sai ihmisen hankkimaan ravintoa itselleen korkeamman älykkyytensä voimin. Eläimiä on myös alistettu ja hyväksikäytetty aikojen alusta asti. Lieneekö tähän syynä ihmisen luontainen halu alistaa heikompiin? Eläin, joka ei kommunikoi samalla tavoin kuin me, on helppo kohde. Eläin ei puhu. Tällainen ihmisen toiminta lienee perustunut länsimaissa pitkälti myös kristilliseen maailmankuvaan. Jumalan sanat Vanhan testamentin luomiskertomuksessa antavat selvän viestin siitä, millainen hierarkia ihmisten ja eläin välillä Raamatun mukaan vallitsee:

”Tehkäämme ihminen, tehkäämme hänet kuvaksemme, kaltaiseksemme, ja hallitkoon hän meren kaloja, taivaan lintuja, karjaeläimiä, maata ja kaikkia pikkueläimiä, joita maan päällä liikkuu – Vallitkaa meren kaloja, taivaan lintuja ja kaikkea, mikä maan päällä elää ja liikkuu.” (1 Moos. 1:26-28).

Ihminen kokee olevansa etuoikeutettu.

Koska kissat ovat luonteeltaan itsenäisiä ja tottelemattomia, ne eivät joutuneet niin pahan alistuksen ja hyväksikäytön kohteeksi kuin monet muut kotieläimet, kuten esimerkiksi siat ja kanat. Kissoja käytettiin tappamaan rottia ja muita haittaeläimiä, mikä on oikeastaan myös kissan luontainen ominaisuus. Rogersin mukaan toisaalta on myös sanottu, että kissa olisi kesyttänyt ihmisen omaan käyttöönsä, eikä toisinpäin. Joidenkin etologioiden mukaan kissa jopa itse

valitsi astua ihmisen asuinalueelle, hyötyäkseen itse ihmisestä. (Rogers 2006, 9.) Sen ohella, että kissa palvelee ihmistä pitämällä haittaeläinten levittämät taudit loitolla metsästäväällä lajikäytökselleen ominaisesti, se nauttii ihmiseltä saamastaan asuinpaikasta, ruuasta ja erilaisista virikkeistä. Kissan, kuten muidenkin lemmikkieläinten, voidaan mielestäni nähdä elävän ikään kuin symbioosissa ihmisen kanssa.

Eläimiin on aina liitetty myös erilaisia vertauskuvia. Rogersin mukaan eläimet kiinnostavat meitä, koska tunnistamme niissä samoja piirteitä kuin itsessämme, mutta emme kuitenkaan koskaan pysty ymmärtämään niitä täysin sillä emme voi kommunikoida niiden kanssa kunnolla. Aikoinaan ihmiset alkoivat heijastaa omia piirteitään eläimiin, koska he eivät halunneet tunnustaa näitä piirteitä vain omikseen: Koiria pidettiin likaisina, possuja ahneina ja vuohia tyhminä. (Rogers, 2006, 6-7.) Hans Biedermannin mukaan kissa on koettu symboliikassa yleensä kielteisesti. Suuressa Symbolikirjassa (1989) hän kuvaa kuinka kissa on liitetty muun muassa pimeisiin voimiin, petollisuuteen, himokkuuteen ja julmuuteen. Kissan symboliikka ei kuitenkaan ole näin yksiselitteinen, vaan se vaihtelee kuolemasta hienovaraisuuteen. (Biedermann, 1989, 132.)

2.2 Egypti

Nebamun Hunting Waterwolf With his Wife, his Daughter and his Cat, n. 1360 eaa

Muinaisessa Egyptissä kissa liitettiin pääsääntöisesti jumalallisuuteen. Ajan taiteessa tämä ilmenee ylväinä kissapatsaina tai kissapäisen naisen hahmoissa. Yhteys naisten ja kissojen välillä on havaittavissa siis jo muinaisen Egyptin aikakaudella. Rogersin mukaan loistokkaat patsaat ja jylhät maalaukset ilmaisevat kissaeläimen, joka on luonnostaan valpas mutta rauhallinen ja itsenäinen, luonteenomaisia arvokkuutta, tasapainoa ja pidättyväisyyttä (Rogers 2006, 17). Koska kyseiset piirteet tekevät kissasta helposti jumalallisen oloisen sen uskomattoman hiirenpyydystämistaidon ohella, ei ole yllättävää että eläimiä muutoinkin palvovat egyptiläiset päätyivät palvomaan myös kissaeläimiä. Tunnetuin kissajumala muinaisessa Egyptissä oli jumalatar Bastet. Bastet oli kulkutauteja ja pahoja voimia vastaan suojeleva kissapäinen jumalatar.

On mielenkiintoista, että kissat liitettiin jo muinaisessa Egyptissä yhteen naiseuden kanssa: kissajumalan sijaan oli kissajumalatar. Ehkä tämä johtui piirteistä, jotka kissa omaa; Eleganssista, kauneudesta ja sulavaliikkeisyydestä. Samat piirteet voidaan liittää myös naisellisuuteen. Onkin mielenkiintoista, miten naisen asema ja kissojen kunnioittaminen liittyvät toisiinsa muinaisen Egyptin kulttuurissa. Tiedelehden artikkelin mukaan *“nainen oli muinaisessa Egyptissä varsin tasa-arvoinen miehen kanssa. Naisella oli oikeus hallita omaisuuttaan, oikeus tehdä työtä kodin ulkopuolella ja jopa oikeus ottaa avioero ja viedä mukanaan myötäjänsä ja kolmannes yhteisestä omaisuudesta.”* (Tiede, 2/2006). Kissa ja nainen olivat molemmat kunnioitettavia ja luonteeltaan itsenäisiä.

1450 eaa. alkaen kissa esiintyy säännöllisesti hautakammiomaalauksissa erilaisissa juhlakohtauksissa, usein istumassa huonekalujen alla lajikäytökselleen ominaisesti. Eräässä seinämaalauksessa (Nebamun Hunting Waterfowl with his Wife, his Daughter and his Cat n. 1360 eaa) kirjuri Nebamun on metsästäjänä perheensä ja kissansa kanssa. Kissalla on tassuissaan pyydystettynä useita lintuja ja kooltaan se on lähes suurempi kuin Nebamunin oma tytär. Pohdittaessa aikakaudella vallinnutta ihmisen ja kissan välistä suhdetta ja huomioitaessa taiteen tapa kuvata hahmot näiden hierarkkisen aseman mukaan erikokoisina tämä voidaan nähdä viittauksena kissan hyödyllisyyteen ja sen nauttimaan kunnioitukseen ihmiseltä. Kissat olivat rakastettuja kotieläimiä, eikä olemassa ole todisteita siitä, että muinaiset egyptiläiset olisivat nähneet niissä mitään pahaa (Rogers, 2006, 17-18).

Egyptistä kissa levisi Kreikan kautta Roomaan. Antiikin aikana kissat eivät kuitenkaan olleet kovinkaan yleisiä lemmikkejä eivätkä täten taiteenkaan saralla erityisen merkittäviä. Kuitenkin niinä satunnaisina kertoina jolloin kissa esiintyy taiteessa, on huomattavissa muutos kissan ja ihmisen välisessä suhteessa. Esimerkkeinä vaasi, jossa on kuvattuna naiset leikkimässä kissan kanssa sekä Gallo-Roman monumentit, joissa pieni lapsi on tarrautunut rakkaaseen kissaansa. Zuffin mukaan kissoja kuvattiin myös ajoittain kotieläimen roolissa: hiirensaalistajana tai ruokakomerovarkaana (Zuffi, 2007, 14). Tällainen tuttavallinen yhteys ja kiintymys ihmisen ja kissan välillä ei ilmene vielä muinaisen Egyptin ajan taiteessa.

Naiset kuvattuna leikkimässä kissan kanssa hellenistisessä kreikkalaisessa vaasissa.

2.3 Keskiäika

Keskiajalle siirryttäessä kissan ja ihmisen välinen suhde koki jälleen muutoksia. Koska keskiajalla vallitsi taikuskoinen ilmapiiri, rauhallinen kissaeläin, joka kykeni hetkessä muuntautumaan aggressiiviseksi villipedoksi, loi hämmennystä ihmisten mielissä. Tuloksena oli kissan ikonografinen kahtiajakautuminen. Vaikka kissa usein symbolisissa merkityksissä liitettiin paholaiseen ja se nähtiin tämän reinkarnaationa, taiteessa on nähtävissä myös toisenlainen lähestymistapa. Maalaukset, joissa kissa esiintyy saalistajan roolissa tai muuten mukana ihmisen arjessa, heijastelevat ihmisen kiitollisuutta ja kertovat kissan asemasta osana arkielämää. (Zuffi, 20017, 46.) Koska keskiajan taide oli vahvasti uskontopainotteista, kissan symbolinen merkitys paholaisen apurina on luonnollisesti vahvimmillaan koristeellisissa uskonnollisissa maalauksissa.

Helmikuu, 1412-1416, Limbourgin veljekset

Portrait of a Woman with a Cat, 1500-luku, Francesco Bacchiacca. Bacchiaccan potretti on yksi varhaisimmista kissanainen -potreteista.

2.4 Renessanssi ja barokki

Renessanssin ajan henkinen murros siirsi ihmisen ajatukset lähemmäksi maallista todellisuutta, mikä oli suuri muutos verrattuna keskiajan helvetin pelon ja paratiisin toivon sävyttämään elämään. Aikakaudella yksilöllisyys alkoi korostua ja taiteilijatkin saivat nimelistä arvostusta osakseen. Ajan murros on nähtävissä myös muutoksessa ihmisen suhteessa kissaan, sillä aikakausi kykeni palauttamaan sen luonnolliset ominaispiirteet. Zuffi kertoo kuinka kissan eleganssi, ylväys ja sensuaalisuus, kuten myös kärsivällisyys ja rauhallisuus astuivat takaisin kuvaan. Erilaisten muotojen väliintulo taiteen ja kirjallisuuden piirissä oli intellektuelli voitto, kulttuurinen vallankumous jo yli tuhat vuotta vanhassa ihmisen ja kissan välisessä suhteessa, jonka synkät ajat olivat nyt takana. Kissan merkitys kotieläimenä, rauhallisena seuran pitäjänä, alkoi korostua. Leonardo Da Vinci oli yksi maalaustaiteen historian suurimmista kissojen ihailijoista, vaikka ne eivät hänen teoksissaan kovin usein esiinnykään. (Zuffi 2007, 74.) Kissa esiintyy ajan maalaustaiteessa huomattavissa määrin kotieläimen roolissa, hyvin huomaamattomana elementtinä.

Noitavainojen pahentuminen ja noituuden eläinsymbolien aseman säilyminen 1600-luvulla vaikuttivat siihen, että kissan ikonografia jakautui kahtia. Taiteessa on nähtävissä sensuelli kissa ja keskiajan perintöä jatkava paholaiskissa. Barokin ajan taide esittää kuitenkin kissan pääsääntöisesti positiivisessa mielessä, osana ihmisen arkea. (Zuffi, 2007, 132.) Barokin aikakaudelta on myös muutamia portrettimaalauksia naisista ja kissoista. Näissä maalauksissa kissa on osana symbolista merkitystä, joka usein varoittaa tai muistuttaa ihmistä jostain. Esimerkkinä Jan Van Bijlertin maalaus *Girl Teasing a Cat*, jossa nuori tyttö vetää kissaa korvasta samalla kun kankaat varjoavat hänen kehoaan vain puolittain. Nuoren tytön esittäminen tällä tavoin seksuaalisesti on aikakaudelle poikkeavaa ja liitettyä asiayhteyteen jossa kissaa kiusataan, näkisin tämän viittauksena seksuaalisuuden

rajoihin. Mikä on oikein ja mikä väärin? Mikä on sallittua ja mikä kiellettyä? Vedä kissaa liian rajusti korvasta ja se raapaisee sinua. Maalaus kehottaa siis hillittyyn seksuaalisuuteen.

Girl Teasing a Cat, n.1630, Jan van Bijlert

Yhteyksiä naisen ja kissan välillä taiteessa on nähtävissä läpi taiteen historian. Egyptissä palvottuja kissoja kuvattiin taiteessa kissapäisen naisen hahmossa, keskiajalla kissa esiintyi usein uskonnollisissa ja arkielämästä kertovissa maalauksissa symbolisissa merkityksissä, kuten myös renessanssin aikana. 1700-luvulle tultaessa kissan kuvaaminen taiteessa muuttui uudenlaiseen suuntaan. Zuffi kirjoittaa, kuinka mielikuva kissasta sai uusia piirteitä: sensuaalisuuden rinnalle astuivat nyt myös ilkeämielisyys ja viettelevyys. Myös symbolisten alluusioiden määrä kasvoi huomattavasti. (Zuffi, 2007, 192). Tämä on huomattavissa tarkastellessa kissan ja naisen yhteisesiintymistä taiteessa. Maalausten nuoret naiset ja tytöt ovat saaneet pehmeät kissat seurakseen.

3. KISSA JA NAINEN TAITEESSA

*”On kauneutta jota vielä mikään ohjesääntö ei määrää..
On nimetöntä suloisuutta, jot’ ei oppimalla löytää suoda
– Ja jonk’ yksin käsi suuren mestarin voi luoda.”*

Alexander Pope

Huomioni mukaan 1600-luvulla kissa ja nainen esiintyvät satunnaisesti yhdessä taiteessa, mutta 1700-luvulle siirryttäessä he esiintyivät jo enenevässä määrin yhdessä, jopa potrettien muodossa. 1800-luvulta puolestaan on useita maalauksia, joissa nuori nainen on kuvattu kissa sylissään. Tutkin tässä luvussa mitkä ovat lähtökohdat tähän ja miten nämä kaksi elementtiä ovat liitoksissa toisiinsa.

Portrait of Julie Manet (or Girl with a Cat), 1887, Pierre Auguste Renoir

3.1 Romantiikan murros ja impressionismi

Girl With a Cat, 1745, Jean-Baptiste Perronneau

Ranskan suuri vallankumous vuonna 1789 loisti vapauden, veljeyden ja tasa-arvon ilosanomaa. Maailman Taiteen Historia -teoksessaan (1995) Honour ja Fleming kirjoittavat, kuinka kristinusko säilytti asemansa vuosisadan lopulle asti ja miten tämä heijastui vahvasti ajan taiteeseen. Vuosisadan ominaisin tunnetila taiteessa oli itse tunteellisuus, mikä on toisaalta paradoksaalista sen valossa, että 1700-lukua ajatellaan usein järjen ja hyödyn aikakautena. Ajan taide näyttää ensisilmäykseltä ristiriitaiselta aikakauteensa nähden, mutta:

”Vaikka sillä ei ollutkaan täsmällisesti määriteltyä teoriaa, sillä oli järkeenkäyvä perusta. Sen liikkeelle panevia voimia olivat vaatimukset päästä vapaaksi akateemisista rajoituksista ja -säännöistä- ja tehdä tilaa spontaaniuden vaikutelmalle ja uutuuden tavoittelulle. Sen nerous piili nyansseissa, muotojen hienostuneessa rinnastamisessa, värien herkässä soinnutuksessa ja sekoittamisessa, vain hiuksenhienosti toisistaan eroavien aiheilmien pakoilevassa tanssissa.” (Honour & Fleming, 1995, 602-604.)

Kuvatunkaltainen hienostuneisuus on nähtävissä myös kissa ja nainen -aiheisissa teoksissa, joiden herkkyyks on niiden voimakkuus.

Aikakaudella myös kuvasomittelua rikottiin rajusti. Taide oli siis aiempaan verrattuna poikkeavaa. Maailman Taiteen Historiassa lainataan Alexander Popen teosta *An Essay on Criticism* (1711): ”*On kauneutta jota vielä mikään ohjesääntö ei määrää. On nimetöntä suloisuutta, jota ei oppimalla löytää suoda – Ja jonk’ yksin käsi suuren mestan voi luoda.*” Jos taide perustui tällaisille ominaisuuksille, sen arviointiin ei ollut muuta perustaa kuin maku, jonka Voltaire määritteli teoksessa *An Essay on Taste* (1759) ”*nopeaksi huomiokyvyksi, äkilliseksi oivallukseksi, joka makuaistimuksen tavoin ennakoii jälkivaikutelmaa; makuaistin lailla se nauttii herkästi ja täyteläisesti sitä, mikä on hyvää, ja hylkää inhoiten ja halveksien päinvastaisen*”. (Voltaire 1759, sit. Honour & Flemming 1995, 603) Aikakaudelle ominaisesti maku oli ai-noastaan sivistyneen luokan ominaisuus, jolloin myös taiteen tehtävä oli vastata sen mieltymyksiin ja tarpeisiin. (Honour & Flemming, 1995, 603-604) Taiteen ylempiluokkaisuus on nähtävissä kissa ja nainen -potreiteissa, joissa malleina on usein ainoastaan hyvinvoivia ylemmän luokan kansalaisia. Voltairen maun määritelmä heijastuu myös herkistä mutta voimakkaista potreiteista joissa tytöt pitelevät usein lähes ylväinä rakkaita kissojaan.

1700-luvun loppupuolella alaa valtaava romantiikan aikakausi, jonka vaikutus jatkui pitkälle 1800-luvulle, vaikutti myös siihen miten kissaa kuvattiin taiteessa. Myös 1800-luvun loppupuoliskolla päätään nostanut impressionismi pani kortensa kekoon. Zuffin mukaan 1800-luvun yhteiskunta ja kulttuuri tarjosivat kissalle täydellisen skenaarion: Massiivisesti suunnitelluissa asunnoissa oli oivia piilopaikkoja viekkaalle kissalle (Zuffi, 2007, 238). Huomioni mukaan vielä 1700-luvulla kissa esiintyi usein vain sivutekijänä maalaustaiteessa ja oli harvoin kontaktissa ihmiseen, mutta 1800-luvulle siirryttäessä on huomattavissa muutos ihmisen ja kissan suhteessa: Kissa on enemmän läsnä ja ihmisen ja eläimen välinen suhde on paljon intensiivisempi kuin aikaisemmin. 1800-luvun paikkeilla myös kissa ja nainen alkavat esiintyä huomattavasti enemmän yhdessä kuin aikaisemmin.

Woman Churning Butter, 1866-68, Jean Francois Millet

Girl with a Black Cat, 1885, Giovanni Boldini

Little Lizzie Lynz, 1910, Julian Alden Weir

3.2. Suloinen seuralainen

Taidemaalarit kuten Pierre Auguste Renoir, Robert Braithewaite ja Giovanni Boldini ovat maalanneet useita potretteja nuorista naisista ja kissoista. Zuffi kirjoittaa että vaikka kissa 1700-luvulla vielä usein symboloikin pahansuopaa viettelystä, porvarillisella 1800-luvulla kissasta tuli herkkää seuraa nuoruutta kukoistaville naisille, jotka rakastivat hoivata tätä pehmeää olentoa saamalla vastapalvelukseksi kehräystä ja kiintymystä. Impressionismin tunnetuimpiin nimiin kuuluva Renoir, joka Zuffin mukaan oli valpas femiinisen maailman tulkitsija, oli ensimmäinen taidemaalari joka ylisti kyseistä näkökulmaa naisen ja kissan kuvaamisessa. Häneltä on nähtävissä myös monia muita maalauksia, joissa esiintyy nuori nainen ja kissa. Renoirin teoksessa Portrait of Julie Manet (1887) nuori tyttö pitelee kissaa hellästi sylissään ja kuvasta on selvästi luettavissa, että tytön ja kissan välinen on suhde on ”suora, intensiivinen, emotiaallinen ja fyysinen”. (Zuffi, 2007, 254.) Naisen ja kissan välinen suhde tulee vahvasti esille myös muiden taidemaalarien maalauksissa. Esimerkkinä Giovanni Boldinin Girl with a Black Cat (1885), jossa nuori tyttö pitelee sylissään mustaa kissaa, jonka valpas katse on suunnattu vahvasti katsojaan, kun taas nuoren tytön katse ja olemus ovat enemmän poissaolevia. (Zuffi, 2007, 258). Tämän voisi ehkä nähdä viittauksena nuoruuden huolettomuuteen ja viattomuuteen, kun taas musta kissa, joka usein symboliikassa on liitetty himokkuuteen ja julmuuteen, muistuttaa maailman pahuudesta. Viininpunainen tausta viittaa myös seksuaalisuuteen.

Lähes kaikissa maalauksissa nuorista naisista ja kissoista toistuu samannimisyys. Teokset on usein nimetty ”Young Girl with a Cat” tai ”Girl with a Cat”, minkä toteavuus on melko yleistä ajan taiteelle. Naisia ja kissoja maalanneet taiteilijat ovat myös useimmiten tyyppillisesti miespuolisia. Vain muutamat naismaalarit kuten Sophie Gengembre Anderson, Berthe Morisot ja Mary Cassatt ovat maalanneet teoksissaan kissoja ja naisia. Sophie Gengembre Andersonin

Awakening (1881) maalauksessa tyttö on huomattavasti paljon nuorempi ja kuvan tunnelma on lämpimämpi kuin useiden miestaiteilijoiden maalauksissa, ja teos on myös nimetty eri tavalla. Ehkä miesten suhtautuminen naiseen heijastuu miesmaalareiden kuvista, kun taas esimerkiksi Andersonin maalauksessa äidillinen suhtautuminen saattaa vaikuttaa teoksen lopputulokseen.

Awakening, 1881, Sophie Gengembre Anderson

Vaikka kissa esiintyykin usein taiteessa nuorten naisten kanssa, historiasta löytyy myös teoksia, joissa se esiintyy miehen, pienten lasten tai vanhusten kanssa. Esimerkkinä Renoirin maalaus *Young Boy with a Cat*, 1868, jossa alaston ja sensuelli, lähes naismainen poika, halaa kissaa. Kuvasta loistaa lempeys ja kiintymys rakastettua kotieläintä kohtaan. Akseli Gallen-Kallelan *Akka ja Kissa*, 1885 ja Marguerie Gérardin *The Cat's Lunch*, (1800-luvun alku) puolestaan kuvaavat molemmat naisen ruokkimassa kissaa ja edustavat samaa vuosisataa, mutta pitkän aikaeron vuoksi kuvien tyyliuutaukset ja konteksti ovat täysin erilaiset. Gallen-Kallelan teos suuntautuu realismiin ja se on vahvan naturalistinen, kun taas Gérardin maalaus on luonteeltaan romanttisempi. Teoksessaan *Minä Palaan jalanjäljilleni*, Akseli-Gallen-Kallelan elämä ja taide (2001) Janne Gallen-Kallela-Siren kertoo, kuinka Gallen-Kallela oli aluksi suunnitellut asettavansa kuvaan vasiikan, mutta päätti kuitenkin korvata tämän kulkukissalla. ”*Näin akan ja hänen vierellään seisovan kotieläimen toverisuhde muuttui kahden kulkurin merkitykseltään epämääräiseksi kohtaamiseksi*”. (Gallen-Kallela-Siren 2001, 40.) Mummon kömpelö hellyydenosoitus puhuu maanläheisyydestä ja välittämisestä. Gérardin maalauksessa taas kissa on asetettu ylhäiselle tasolle ja nuori nainen juottaa sitä lautasella, samalla kun taustalla oleva koira jää huomion ulkopuoliseksi. Molemmissa kuvissa kissalle osoitetaan huomiota ja välittämistä, mutta eri tavoin ja merkityksin.

1800-luvulla syntynyt kissan ja naisen yhteiskuvaaminen on toiminut lähtökohdana omalle kuvausprojektilleni, siksi käsittelenkin maalaustaiteen historian kehitystä tähän pisteeseen asti. Modernismista ja 1900-luvusta mainittakoon kuitenkin pari sanaa. 1900-luvulle siirryttäessä modernismi alkoi vaikuttaa taiteeseen, mikä on huomattavissa myös siinä miten kissaa kuvattiin. Zuffi kirjoittaa kuinka koira muuttui 1900-luvulla yhä suosituimmaksi kotieläimeksi ja kissan tuli mukautua moderniin kuvaan säilyttääkseen asemansa (Zuffi, 2007, 239). Aikakauden taiteessa on edelleen huomattavissa naisen ja kissan välinen suhde. Suhde on kuitenkin muuttunut verrattuna 1800-lukuun. Kissa esiintyy enää harvoin naisen sylissä, se oleilee usein rennosti jossain naisen lähetyvillä ja se on saanut uusia symbolisia merkityksiä.

Akseli Gallen-Kallela, Akka ja Kissa, 1885

Marguerite Gérard, The Cat's Lunch, 1800-luvun alku

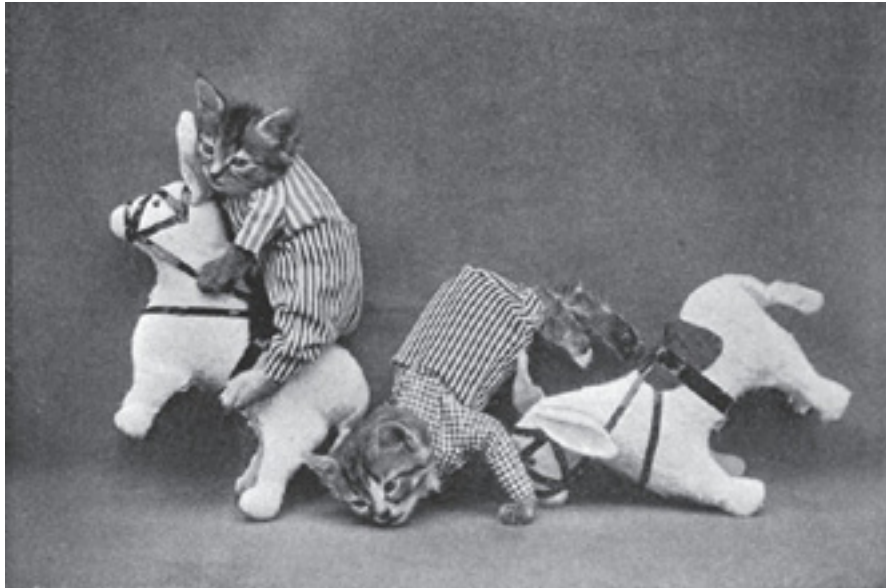
3.3 Nainen ja kissa valokuvauksessa

Jos tutkitaan kissan ja naisen yhteistä esiintymistä valokuvataiteessa, on huomattavaa että se on hyvin vähäistä. Ylipäänsä pelkkä kissa on puskenut läpi ainoastaan lähinnä populaarikuvauksessa, eikä niinkään valokuvataiteen piirissä. Internet on pullollaan hassuja ja söpöjä kissakuvia- ja videoita; pelkällä ”cat photos” -google-haulla löytyy yli 800 miljoonaa tulosta. (23.3.2014) Ihmiset kuvaavat paljon lemmikkejään ja jakavat näitä kuvia sosiaaliseen mediaan ja muuallekin internettiin. On olemassa erilaisia nettisivustoja, kuten esimerkiksi www.funnycatpix.com joka löytyy googlen hausta ensimmäisenä, joihin on kerätty erilaisia kuvia kissoista. Oman huomioni mukaan kissat tuntuvat olevan nykyisin ”muodissa”. Kissoja löytyy muotivaatteiden kuvioista, kissat esiintyvät musiikkivideoilla, facebookin chatin kolmiosioisen hymiövalikon yksi osio sisältää ainoastaan kissahahmoja, Lolcatseja ja Grumpy Catia unohtamatta. Lolcats-kuvissa hassuun kissakuvaan on liitetty päälle jokin humoristinen teksti, usein huonosti kirjoitettuna. Wall Street Journalin mukaan on vaikeaa sanoa, mille pohjautuu ensimmäinen lolcat meme, vaihtoehtoja on monta ja internetin anonyymiyden vuoksi oikeaa on vaikea selvittää. Alkujuuret kissahuumoriin voidaan kuitenkin nähdä jo 1900-luvun alussa: Harry Whittier Frees puki lemmikkejään, lähinnä kissoja ja koiria, vaatteisiin ja asetti ne tekemään jotain ihmisten askareita. Kuvien alle Whittier myös lisäsi lyhyen humoristisen tekstin, kuten nykyajan lolcatseissakin tehdään

Klassinen esimerkki lolcatsista.

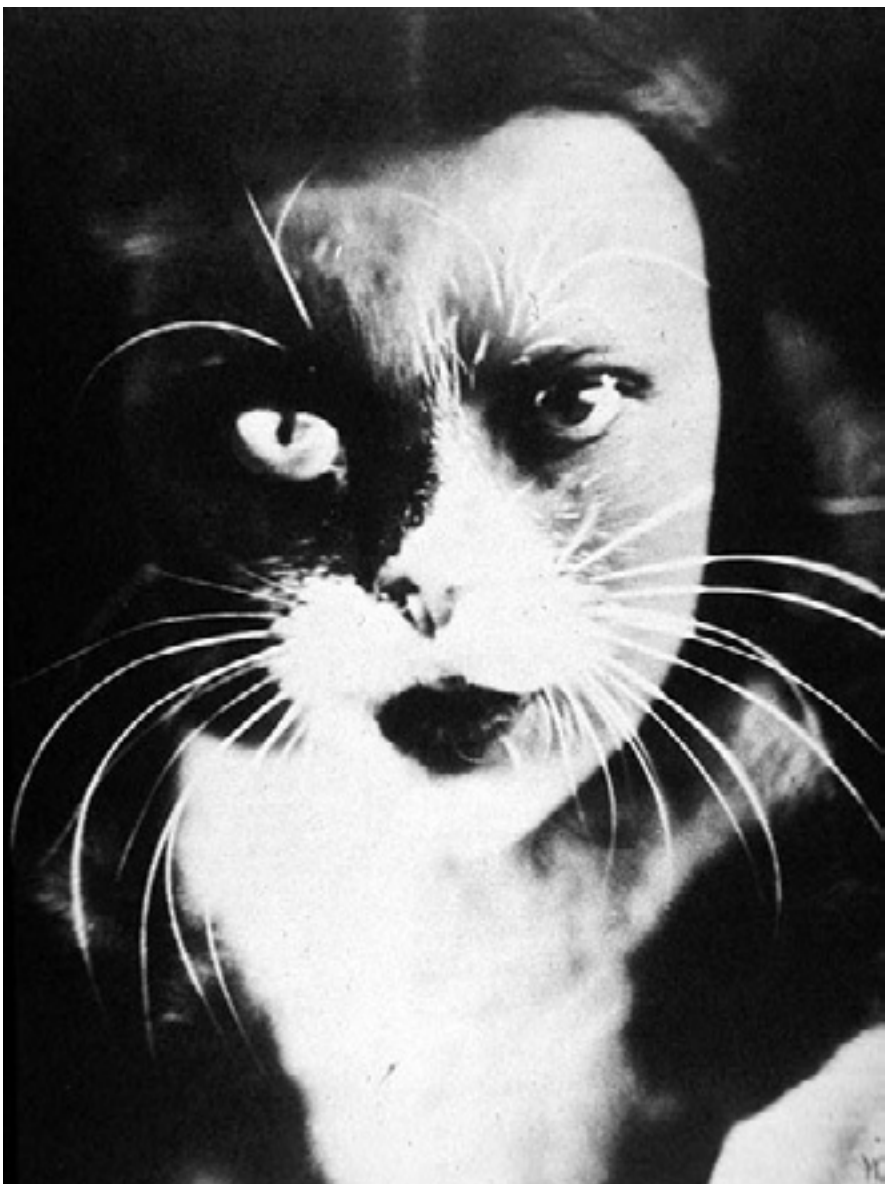
Valokuvataiteen piiriin kissat eivät ole paljolti päässeet, verrattuna esimerkiksi eläimen esiintymiseen maalaustaiteen historiassa. Koiria on kuvattu valokuvataiteessa huomattavasti enemmän kuin kissoja, mikä on toisaalta mielenkiintoista huomioitaessa kissan esiintyvyys maalaustaiteessa, myös suloisena lemmikkinä. Lemmikkikuvauksen puolelta valokuvauksen historiasta löytyy eräs työni kannalta kiinnostava ja tavallaan paradoksaalinenkin vanha kuva, jossa esiintyvät mies ja koira. Kyseisessä E.A Schofieldin omakuvassa artisti pitelee isoa koira hieman kömpelön näköisesti sylissään. Myös artistit kuten William Wegman, Elliott Erwitt, Tim Flach ovat kuvanneet paljon koiria ja Wegmann on jopa vienyt ne muotikuviin. Vaikka koiria onkin kuvattu valokuvataiteessa huomattavasti enemmän kuin kissoja, on mainittava kuitenkin muutamia tapauksia, joissa kissa esiintyy. Esimerkkinä Sandy Skoglund, joka on kuvannut surrealistissa teoksissaan kissoja ja Philippe Halsman, joka on ikuistanut Dalin kolmen lentävän kissan kanssa.

n. 1914, Harry Whittier Frees

Valokuvaajan omakuva, 1860-80, E.A. Scholfield

I + Cat, 1932, Wanda Wulz

Kissan ja naisen yhteinen esiintyvyys valokuvataiteessa on myös vähäistä. Eräänä esimerkkinä kissan ja naisen yhteisesiintymisestä mainittakoon Wanda Wulzin omakuva I + Cat vuodelta 1932, jossa hän on liittänyt kasvojensa toisen puolen päälle kissan kuvan. Kissan kuva toimii ikään kuin maskina ja samalla sulauttaa yhteen kaksi toisistaan eriävää olentoa. Näkisin tässä upeassa kuvassa itse myös muistutuksen siitä, että vaikka olemmekin erillään luonnosta ja viisaampia kuin eläimet, olemme pohjimmiltaan kuitenkin samanlaisia, eläviä olentoja. Toinen esimerkki kissan ja naisen yhteisestä esiintymisestä valokuvataiteessa on Nick Tulisen Pussycats -sarja. Nimensä mukaisesti kuvasarja sisältää juuri sitä itseään: Pörröiset kissat on rinnastettu alastomiin naisvartaloihin, jotka lähes kaikki ovat täysin karvattomia. Kissa esiintyy toisinaan myös nuorten miesten kanssa. Esimerkkinä Gertrude Käsebierin valokuva Untitled vuodelta 1910.

Nick Tulisen sarjasta Pussycats.

Untitled, Gertrude Gädebier, n. 1910

4. KISSANAINEN

Kissa on vahvasti liitoksissa naisellisuuteen symbolisissa merkityksissä. Se on viehkeä, viekas, vaikeasti tavoiteltava ja arvaamaton, kuten nainenkin. Kissan ja naisen yhdessä kuvaamisen lisäksi heillä on myös toinen yhteys taiteessa: he sulautuvat yhteen kissanaiseksi. Tässä luvussa keskityn vahvaan catwoman-hahmoon, koska sen esiintyvyys taiteessa on huomattava, erityisesti sarjakuvissa.

4.1 Metamorfoosi

Kissanaisella voidaan nähdä kaksi eri jakautumissuuntaa: Catwoman, joka on sarjakuvistakin tuttu seksisymboli, sekä Catlady, joka puolestaan on kissoihin hakshtanut onneton nainen. Catwoman liittyy vahvasti seksuaalisuuteen. Naisiahan on puettu kissoiksi seksifantasioissakin jo iäisyyden ja kotikaupungistani löytyy strippibaari nimeltään "Cats". Catlady-käsite puolestaan ei ole erityisen mairitteleva. Harri Pälvirannan kurssilla, kun keskustelimme esseeni aiheesta, nousi esille kysymys ennakkoluuloista kohtaan naisia, jotka omistavat kissan. Kurssitoverini Santeri myönsi, että hänellä oli jonkinlaisia ennakkoluuloja tällaisia naisia kohtaan; kissan omistavat naiset ovat jollain tapaa itsenäisempiä, ehkä hieman pelottaviakin. Minua alkoi kiinnostaa millaisia muita ennakkoluuloja ihmisillä oli niin kutsuttuja "kissanaisia" kohtaan, joten kysyin kahdelta miespuoliselta ystävältäni mitä mieltä he ovat naisista joilla on kissa. Vaustaukseksi sain: *"Et niil on joku trauma tai et ne on katkeroitunut tms. Mul on semmone kuva et ku joku nainen eroo jostain vakavasta parisuhteesta niin se oottaa uuden kahvinkeitin ja kissan"* ja *"Ne on mahtavia! No ei nyt kaikki mut kuitenkin!"*. Ajatus hullusta kissamummosta siis kummittelee joidenkin takaraivossa, mutta mikä tekee siitä pelottavan? Yhdistyvätkö juurikin catlady ja catwoman mielikuvissa? Vaarallinen itsenäinen nainen, joka rakastaa ikuisesti kissojaan, eikä ketään miestä.

Puhuessaan Berthe Morisotin Young Girl with a Cat (1892) maalauksesta Zuffi ottaa esille viittauksen historiaan. Hänen mukaansa kissojen ja naisten välillä sanotaan olevan muinainen, synkkä ja salaperäinen liitto, arvoituksellinen yhteisymmärrys ja lähes intiimi luottamuksen vaihto (Zuffi, 2007, 245). Ehkä termillä kissanainen on jotain tekemistä tämän kanssa. On mielenkiintoista miksi naispuolisen supersankarin hahmoksi on valittu juuri kissa. Tähän voidaan nähdä muutamia eri näkökulmia. Ensinnäkin kissat ovat ketteriä ja viekkaita, juuri sitä mitä supersankarilta vaaditaan. Kissanaiseksi muuttumisessa voidaan nähdä myös tietyllä tapaa naisen itsenäisyyden julistus. www.batman-online.com -sivuston mukaan kissanainen esiintyi ensikertaa sarjakuvamaailmassa jo vuoden 1940 keväällä Batmanin 'The Cat' -julkaisussa. Yhden version mukaan kissanaisen taustatarinana on, että hänen miehensä pahoinpiteli häntä, toisen mukaan hänen miespuolinen työnantajansa tönäisi hänet ikkunasta ulos ja kolmannen mukaan hänet jätettiin kadulle kuolemaan raiskattuna ja pahoinpideltynä. Miesten taholta kaltoin kohdellun naisen muuntautuminen kissanaiseksi voidaan täten nähdä itsenäistymisenä. Toisista riippumaton, itsenäinen kissa joka tekee mitä haluaa symbolisoi feminististä vahvaa naista, joka ei tarvitse miestä rinnalleen. Toikka, joka on tutkinut kissanaisen mudonmuutosta, kirjoittaa kuinka kissanaista ohjaa vapautumisen tunne ajasta ja paikasta sekä tarve kostaa (Toikka, 1997, 297).

Miksi naisen metamorfoosin kohteena on sitten juuri kissa? Miksei nainen muuntautuisi vaikka linnuksi? Verrataanhan naisia myös tipuihin, hyvännäköinen nainen on hot chick tai nuori nainen puolestaan bird. Lintunainen ei ehkä kuitenkaan olisi ollut kovinkaan mediaseksikäs. Toikan mukaan kissanaisen henkilöahmo pohjautuu länsimäisen mytologian kuvitelmaan ihmisen muutoksesta eläimeksi ja päinvastoin: ”*Metamorfoosifantasia naisen muutoksesta vampyyrin*

tai kissaeläimen kaltaiseksi yön saalistajaksi kertoo yön samastamisesta ”naiseen petona”; tämä mielikuva yhdistää naisen seksuaalisuuden ja halun pimeyteen.” (Toikka, 1997, 297).

Luettuani kissanaisen metamorfoosista koin itsekin läpikäyväni jotain samankaltaista prosessia. En minä kissaksi ollut muuttumassa, mutta psyykkeeni kannalta kävin läpi muutosta itsenäiseksi ja riippumattomaksi naiseksi. Koen tullessi kaltoin kohdelluksi aiemmissa parisuhteissani, ja hiljattain tein itselleni lupauksen siitä, etten antaisi kenenkään enää alistaa ja rajoittaa itseäni samalla tavalla kuin ennen. Perehtyessäni tutkimuksessani feminismiin, koin myös ensi kertaa jotain yhteenkuuluvuutta kyseisen ajatusmaailman kanssa.

4.2 Kissanaisen olemus

Sarjakuvamaailman 1940-luvun viekas ja sanavalmis kissanainen heijastelee aikaansa. Toinen maailmansota jylläsi kissanaisen ensiesiintymisen aikaan ja monet naiset värvättiin tai he menivät vapaaehtoisesti tukemaan maansa sotajoukkoja. 1940-luvulla myös naimissa olevat naiset hakeutuivat työelämään. Naisen asema siis muuttui aiempaa itsenäisemmäksi, nainen piti puolensa. Tämä on nähtävissä myös kissanaisen asenteessa: Hän on sanavalmis ja voimakas.

J. Howard Millerin vuoden 1943 ”We Can Do It!”-propagandajulisteesta on ajan kuluessa tullut eräs ikonisimmista feminismin liitettävistä kuvista. Uuteen suosioon 1980-luvulla noussut kuva loi ajallisen yhteyden silloisen feminismin ja toisen maailmansodan aikaisen emansipaation välillä.

Kissanaisen ensimmäinen esiintyminen sarjakuvakirjassa oli 1940-luvulla. Jo tuolloin kissanainen esiintyi tiukkoihin vaatteisiin pukeutuneena seksuaalisena hahmona: Tiukat ihonmyötäiset vaatteet, runsas povi ja muodot sekä täyteläiset huulet. Ajan myötä tapahtuneet muutokset kissanaisen ulkonäössä ja olemuksessa käyvät huomattavan hyvin ilmi elokuvamaailman tuotoksista. Tim Burtonin *Batman Returns* -elokuvassa (1992) kissanainen on enemmän feministinen ja itsenäinen, joskin toki yhä seksikäs femme fatale -hahmo. Hän tekee mitä haluaa eikä hienostele ja on olemukseltaan kissamainen käyttäen erilaisia kissamaisia eleitä esimerkiksi nuolemalla itseään. Christopher Nolanin *Dark Knight Rises* -elokuvassa (2012) kissanainen on taas olemukseltaan enemmän naisellinen. Hän on muodokkaampi kuin Burtonin kissanainen ja käytökseltään hän ei juurikaan muistuta kissaa. Hän on vain nainen joka on puettu kissamaiseen ulkomuotoon. Nolanin naisellisen ja seksikkään kissanaisen voidaan katsoa heijastellevan aikamme kauneusihannetta. Kissanaisesta on julkaistu myös täysin oma elokuvansa *Catwoman* (2004), mutta en perehdy tekstissäni siihen, koska sen julkisuus on ollut hyvin vähäistä.

Ensivaikutelma mies-silmää miellyttävästä ja seksuaalisesti puetusta viekkaasta kissanaisesta on ristiriidassa tämän itsenäisen ja feministisen olemuksensa kanssa. Usein feministiset ja itsenäiset naiset eivät pyri millään tavoin miellyttämään miehiä. Kissanainen on kuitenkin ovelampi. Syynä hänen seksuaaliseen, miehiä puoleensa vetävään olemukseensa lienee hänen härnäävä ja vaikeasti tavoiteltava luonteensa: Hän vetää viekkaasti miehiä puoleensa ja torjuu kylmästi nämä kaikki. Toikan mukaan ”..*vaarallisuus onkin osa kohtalokkaiden naisten viehätystä – ainakin heistä lumoutuneiden miesten silmissä*” (Toikka, 1997, 297). Tämä ilmiö on nähtävissä myös nykypäivässä. Miehiä puoleensa vetävät, viehättävät naiset ovat usein kylmiä ja vaikeasti tavoiteltavia, mikä puolestaan ruokkii miesten mielenkiintoa. Ilmiö

heijastuu myös ihmissuhteisiin: Suhteen alkuvaiheessa ei tule olla liian innokas, vaan pitää pyrkiä olemaan itsenäinen ja vaikeasti tavoiteltava ruokkiakseen vastakumppanin mielenkiintoa.

Kissanainen on vahvan seksuaalinen ja naisellinen. Hän on jollakin pelottavalla tavalla viehättävä. Usein naisellisuus liitetään seksuaalisuuteen, joka puolestaan liitetään pitkälti alastomuuteen. Seksuaalisuudesta on tehty alastomuutta. Samalla kuitenkin sopimattomuuden rajat tuntuvat hälventyneen, ja harva enää edes jaksa puhua asiasta. Asiasta on ikään kuin muodostunut tabu, jonka ei myönnetä olevan tabu. Toisaalta, ehkä kyse on juuri jaksamisesta: Meidät on turrutettu joka puolelta pursuavalla seksuaalisuudella niin, että se on muuttunut lähes normiksi.

Kissanaisen liittäminen seksuaalisuuteen on havaittavissa myös erotiikassa: Pornokauppojen hyllyiltä löytyy kissa-asusteita. Kissaksi pukeutuminen kytkeytyy myös juhlapyyhiin, muunmuassa halloweenina monet naiset pukeutuvat kissoiksi. Tässä voidaan myös nähdä yhteys kissojen ja noituuden yhteen linkittämisen pitkään perinteeseen. Kissamainen nainen on nähtävissä myös mainonnassa. Sheban kissaruokamainoksessa (Sheba, Follow your Passion 2012) Eva Longoria tanssahtelee ympäri asuntoa kissamaisin liikkein ja hopeanharmaa rotukissa seuraa häntä. Viettelevä ja kaunis nainen liitetään kissamaisuuteen, joka tekee naisen käytöksestä seksuaalista, joka puolestaan on keskeinen myyntivaltti mainonnassa.

Kissanainen-termi voidaan nykypäivänä nähdä useiden naiseuteen liittyvien ilmiöiden ja ilmausten kattoterminä. Hyvännäköisiä naisia saatetaan kutsua kissoiksi, ja termi puumanainen viittaa vanhempaan naiseen joka pitää nuoremmista miehistä. Pussycatilla puolestaan viitataan seksikkääseen nuoreen naiseen, joka on hieman kovanaama. Pussycat esiintyy myös musiikkibisneksessä: Popyhtye Pussycat Dolls viittaa oletettavasti yhtyeensä jäseniin, jotka kaikki ovat kauniita ja hyväkuntoisia nuoria naisia, joiden itsenäinen ja vahva asenne heijastuu

lyriikoista. Pussycat viittaa myös naisen sukupuolielimiin, lyhenteellä ”Pussy”. (<http://www.urbandictionary.com/>)

Dark Knight Rises (2012)

Batman Returns (1992)

5. TEOS

5.1 Projektin vaiheista

Olin aikaisemmin kuvannut eräässä projektissani kissoja, joten tiesin mitä odottaa. Kissat eivät juurikaan pysy aloillaan, varsinkaan silloin kun niiden haluaisi pysyvän. Tuloksena oli useimmiten kynsiä ja hampaita omistajan yrittäessä pitää kissaansa aloillaan sylissään. Aggressiivinen suhtautuminen ei kuitenkaan ollut mikään vakio kissojen käytöksessä. Osa kissoista alkoi mouruta, kun taas toisaalta jotkut pysyivät vapaasta tahdostaan aloillaan, tiettyyn pisteeseen asti tosin.

Kun aloin kuvata naisia ja kissoja yritin pitää mielessäni lähtökohdat, joiden mukaan halusin viitata maalaustaiteeseen. Jo viisi potrettia kuvattuani huomasin kuitenkin eksyneeni alkuperäisestä suunnitelmastani. Kuvat olivat muuttuneet ikään kuin dokumentaarisiksi henkilökuviksi naisista. Seminaari-tapaamisessa minua kehoitettiin keskittymään enemmän maalaustaiteeseen, minun tuli pohtia symboliikkaa tarkemmin ja alkaa rakentaa kuvia merkityksellisemmiksi. En yleensä halua vaikuttaa ihmisten pukeutumiseen tai muuttaa ympäristöä suuresti kuvissa. Koen sen tavallaan todellisuuden vääristelyksi, ja koska pyrin usein näyttämään jotain todellista kuvillani, se on ongelmallista. Nyt kuitenkin ymmärsin, että minähän olen tässä projektissa taidemaalari. Minulla on vapaus maalata kuviini niitä tunnetiloja ja merkityksiä mitä haluan.

Symboliikka näyttelee merkittävää osaa maalaustaiteessa, jokainen esine ja asia on viittaus johonkin. Tutkimukseni aikana olin tutustunut jo melko laajalti symboliikkaan tulkittuani eri merkityksiä maalaustaiteen historiassa. Vaikka pyrinkin keksimään ainakin osan symboliikasta jo etukäteen, kannoin kuitenkin kuvauksissa mukaan Hans Biedermannin Suurta Symboli Kirjaa, jotta voisin käyttää kuvissa hyväkseni erilaisia esineitä. Aloin myös pohtia voisinko yhdistää eri aikakausien ja tyylien symboliikkaa samaan kuvaan, vai tekisikö se symboliikasta liian sekavaa. Tulin kuitenkin tulokseen, ettei ole merkitystä mitä symboliikkaa käytän. Vaikka itse keksisinikin kokonaisen

tarinan kuvaan symboliikkaa hyväksikäyttäen, jokainen katsoja kuitenkin tulkitseisi kuvan aina omalla tavallaan. Tulkitseminen on aina katsojasta kiinni.

Osaan kuvista syntyi lisää merkityksiä tarkastellessani kuvia myöhemmin. Aloin pohtia tarkoituksellisen ja tahattoman merkitystä valokuvauksessa. Jos valokuva on niin kutsuttu ”vahinkokuva”, niin onko sen arvo vähäisempi verrattuna siihen, jos se olisi otettu tarkoituksellisesti ja taidolla? Mielestäni sattuman ja alitajunnan vaikutus on merkityksellinen osa kaikkea taidetta. Koen, että ainakin oman alitajuntani vaikutus valokuviini on huomattavan merkittävä. Huomaan usein kuvauksissa siirteleväni ja poistavani asioita kuvasta, tiedostaen vasta jälkeenpäin miksi se teki kuvasta paremman. Myös kuvanottohetki on tärkeä kuvan tunnelman kannalta. Tässäkään sattumalla on suuri merkitys, varsinkin eläviä olentoja kuvatessa. Tulevaa voi yrittää ennustaa, mutta esimerkiksi eläimiä kuvatessa se on usein mahdotonta. Oikeaa hetkeä tulee odottaa ja joskus sen saa taltioutua tarkkaavaisuuden avulla, joskus vain hyvän tuurin avulla.

Kun kasassa oli kuuden kuvan sarja, kaipasin lisää näkemystä. Opiskelin enemmän 1700-1800 -lukujen maalaustaidetta ja ymmärsin, kuinka tärkeää aistikkuus oli kuvilleni. Symboliikka ei ollut tärkein asia kuvassa, vaan valon ja asetelman merkityksellisyys loi kuvaan enemmän tunnelmaa. Vermeerin maalausten kaunis valo ja tunnelma inspiroi minua synnyttämään jotain samankaltaista valokuvatun. Pyrin myös näyttämään jotain kissan ja naisen välisestä suhteesta, tarkkaillen omistajien ja kissojen reaktioita. Oli mielenkiintoista huomata että usein omistajat kuvauksien alussa sanoivat, että heidän kissansa oli kiltti, eikä ikinä purrut tai raapinut. Jokaisen kuvattavan kohdalla lopulta kävi kuitenkin niin, että kissa turhautui ja alkoi raapia ja purra omistajaansa. Tämä on toisaalta aivan ymmärrettävää, sillä eihän itsenäisiä kissoja pidä yrittää kahlita paikalleen.

5.2 Kuvat ja niiden tulkinnallisuus

Työni nimi viittaa 1700-1800-luvun maalaustaiteen aikaiseen kissa- ja naispotrettien nimeämiseen. Tuolloin maalausten nimissä toistui samankaltaisuus; Teokset olivat lähes aina nimeltään ”Young girl with a cat” tai ”Girl with a cat”. Tämänkaltainen, toteava nimeäminen mielestäni sopi omaankin työhöni. Nuoria naisia ja kissoja kuvastaa teosta itsessään ja linkittää sen samalla historiaan.

Kuvia teoksessa on yhteensä yhdeksän, mikä toimii viittauksena uskomukseen siitä, että kissoilla on yhdeksän elämää.

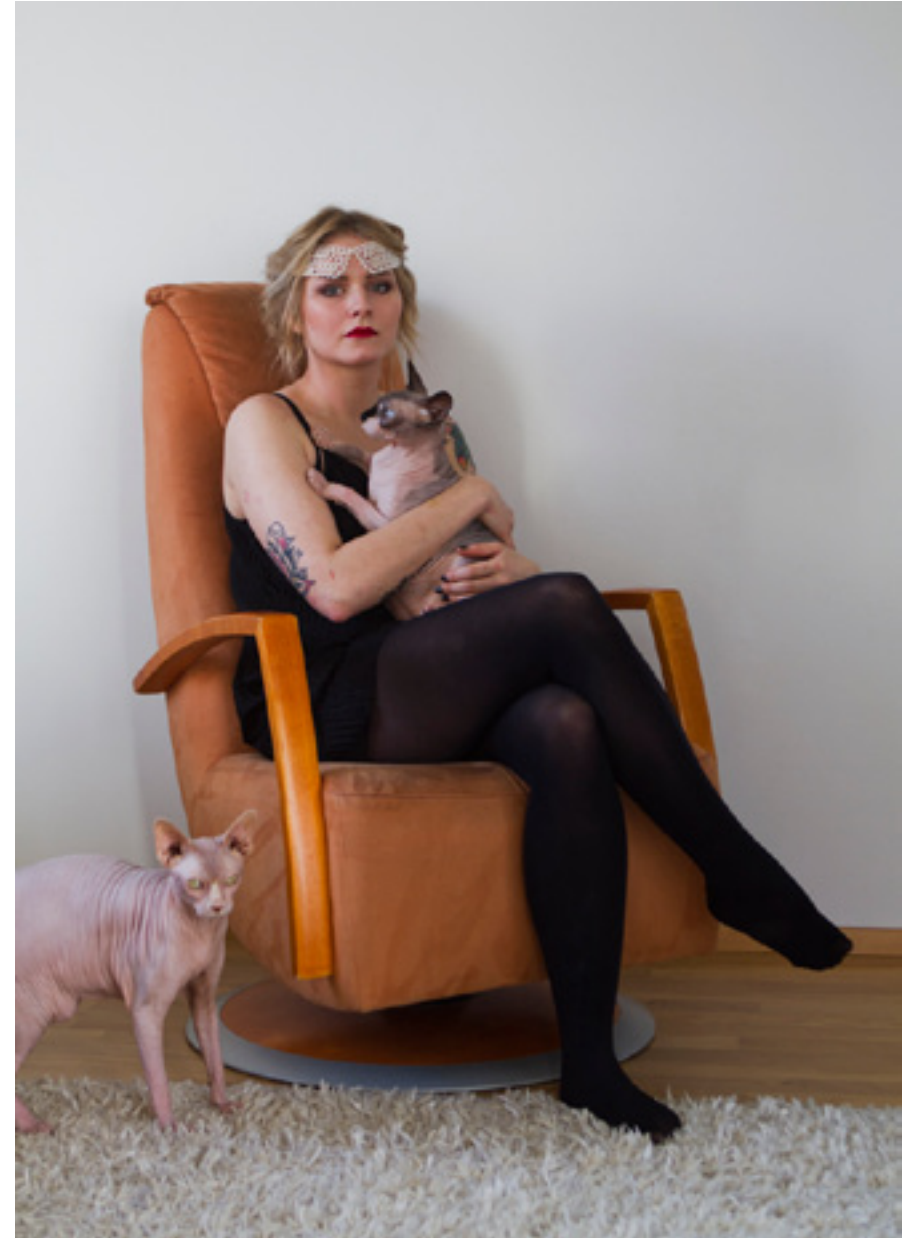
Riikka ja Prinssi

Luin taannoin artikkelin (Cats Adore, Manipulate Women, 2011) koskien tutkimusta ihmisen ja kissan välistä suhteesta. Tutkimuksen mukaan ihmisen ja kissan välinen suhde heijastelee läheisiä ihmissuhteita, erityisesti omistajan ollessa nainen. Kissoja kohdellaan usein kuin lapsia. Riikan kissa Prinssi on hieman ylipainoinen ja syliin otettaessa näytti siltä kuin Riikka olisi pidellyt lasta. Hänen kuvassaan kissa viittaa vauvaan ja hoivaava asento rakkauteen, jota punainen värikin symboloi. Hoivavietti ja äidillisyyys liittyvät vahvasti naiseuteen ja taustalta tuleva puhdas valo hohkaa vilpittömyyttä. Kissan katse ja olemus on jollain tapaa hieman kummallinen ja vääristynyt, joka luo katsojalle kysymyksiä. Todellisuudessa Riikka on luonteeltaan hyvin äidillinen ja Prinssi puolestaan ikään kuin pieni mukavuudenhaluinen lapsi. Koska Riikka on siskoni, kuvaaminen oli meille molemmille hyvin luonnollista ja helppoa.

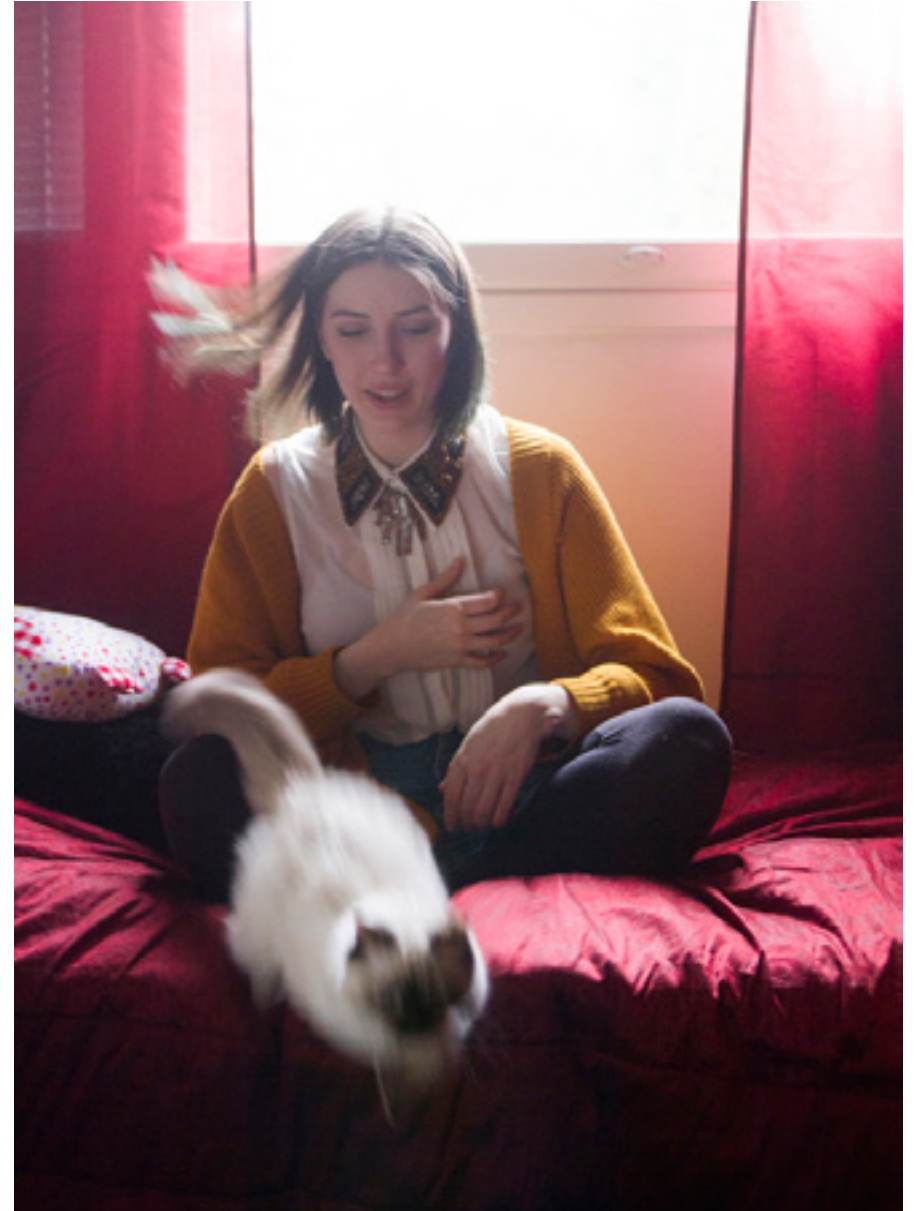
Jonna ja Asterix

Jonnan ja minun ystävyysuhde juontaa juurensa yhteiseen historiaamme McDonald'sin työntekijöinä. Jonna on luonteeltaan erittäin avoin ja itsevarma. Hän myönsi kuitenkin jännittävänsä kuvattavana olemista huomattavasti, vaikka oli ennenkin ollut mallina. Emme olleet nähneet pitkään aikaan, joten kävimme kahvilassa istuksimassa rauhoittaaksemme tunnelmaa. Jonnan kuvassa helmipäähine symboloi neitsyyttä ja naisellisuutta, kuten myös punainen huulipuna, joka viittaa myös seksuaalisuuteen. Tatuoinnit luovat ristiriitaa rikkeen naisellisuudelle tyypillisiä piirteitä. Kissan naama on puoliksi varjossa ja se katsoo tuimasti kameraan viitaten keskiajan symboliikan mukaisesti paholaiseen ja kuolemaan, kuten pääkallotatuointikin tekee.

Taila ja Lilja

Monilla tytöillä oli kodeissaan asioita, joita pystyi helposti hyödyntämään kuvan symboliikkaa luotaessa. Tailan ja Liljan kuvassa puhtaan valkoinen sinisilmäinen kissanpentu ja nuori tyttö viittaavat viattomuuteen ja nuoruuteen. Pöydällä olevat kuolemaa symboloivat valkoiset ruusut muistuttavat tuonelasta kynttelikön ohella. Ristiriitaa herkkään kuvaan luo myös paita, joka on hieman valahtanut ja paljastaa tytön paljaan olkapään luoden viittauksen seksuaalisuuteen. Tutustuin 19-vuotiaaseen Tailaan erään ystäväni kautta, joka kertoi kissanomistaja-ystävästään, joka luultavasti olisi suostuvainen malliksi projektiini. Ystäväni, joka on luonteeltaan hyvin sosiaalinen, oli mukana kuvausassistenttina, mikä tuntui huomattavasti helpottavan kuvauksia. Alun jännittynyt ilmapiiri hälveni pian ja Taila pystyi olemaan rennosti kuvissa.

Anni ja Lyydia

Anniin tutustuin Saaran kautta, jonka kuvaa päätin olla käyttämättä teoskokonaisuudessani. Saara oli mukana kuvauksissa, mikä rauhoitti tunnelmaa. Annin kuvassa valkoinen mekko symboloi morsiuspukua ja kukkaseppele morsiusseppelettä. Suuren symbolikirjan (Biedermann, 1989, 328) mukaan morsiusseppelä on ollut neitsyyden ja kainouden vertauskuva. Kiharatukkainen tyttö on viattoman oloinen, mutta muotoja korostava asento ja katseen salaperäisyys ovat ristiriidassa morsiusneidon viattomuuden kanssa. Seinällä olevista kuvista voi muodostaa erilaisia rakkaustarinoita. Esimerkiksi kuvasta voidaan nähdä rikkinäinen rakkaustarina: Taulussa oleva sydän ei hehku punaista rakkautta ja punahiuksinen nainen viittaa toiseen naiseen. Ehkä nuoren naisen suunniteltu avioliitto on päättynyt miehen toiseen suhteeseen ja naisen hieman salaperäinen mutta voimakkaan päätäväinen katse viittaavat feministiseen naisen voimakkuuteen; Nainen pärjää ilman miestä. Kissan vahva olemus ja intensiivinen katse tukee tunnelmaa.

Pauliina ja Lucifer

Pauliina on ollut paras ystäväni jo vuosia. Toisin kuin minulle aiemmin tuntemattomien ihmisten kanssa, hänen kuvauksensa onnistui helpommin ja aika ei ollut rajoitteena. Muun muassa keskiajan maalaustaiteessa kissaa kuvattiin usein tekemässä tihutöitä, esimerkiksi ruokatai lankavarkaana. Päätin rakentaa kyseiseen kuvaan symboliikan, joka viittaa maalaustaiteen historiaan ja kissan asemaan arjessa. Kameraan suoraan katsova kissa tietää, ettei saisi syödä puikkoa ja on kyllä tietoinen siitä että hänet on huomattu, mutta ei välitä. Saatanan apuri Lucifer ei säännöistä piittaa. Maalauksellisuutta ja ripauksen mystisyyttä kuvaan luo se, että tyttökin katsoo kameraan, vakavalla ja ehkä hieman surumielisellä ilmeellä. Pauliina auttoi minua suuresti myös koko opinnäytetyöni suhteen. Hän tuki minua stressaavina hetkinä ja kävimme useita keskusteluja koskien teksti- ja kuvallistaosuuttani.

Nadia ja Leon

Nadia oli opiskelutoverini ollessani Edinburghin yliopistossa vaihdossa viime syksynä. Hänet kuvasin projektin alkuvaiheilla, jolloin en ollut vielä täysin selvillä muusta kuin siitä, että halusin kuvata naisia ja kissoja. Käydessäni läpi vanhoja kuvia törmäsin kyseiseen kuvaan, johon olin tykästynyt jo aikaisemmin. Pehdyttyäni kissanaisen esiintymiseen sarjakuvamaailmassa, mielestäni kuva Nadia ja Leonista heijasteli sarjakuvamaailman itsenäistä kissanaista graafisuudeltaan ja tunnelmaltaan. Hämärässä oleva kissa naisensa kanssa on salamyhkäinen ja viestii jostakin tietämättömästä, ehkä jostain vaarallisesta. Naisen punaiset hiukset yhdistyvät myös säännöistä piittaamattomaan, seksuaaliseen naiseen.

Sanni ja Hipsu

Sannin olen tuntenut päiväkotiiästä saakka. Emme olleet nähneet lähes kahteen vuoteen, mutta juttu luisti samalla tavoin kuin ennenkin. Yhteistä kuvauskokemustakin meille oli jo karttunut, kun teini-ikäisinä kuvasimme usein toisiamme. Sanni on hyvin luonnonläheinen ihminen ja hän työskentelee maatilalla. Kuvasin hänet arkivaatteissa suuren luonnon armoilla. Kuvan yksityiskohtaisuus ja luonnon mahtipontisuus viittaa rokokoon ajan taiteeseen ja kuvan synkkä ilma ja vahva ja totinen nainen luovat kuvaan jännitettä. Kissan valpas katse puolestaan on suuntautunut toisaalle. Sannin kanssa kävimme myös paikallisella maatilalla, jossa hän on töissä. Koska olin tehnyt päätöksen lihansyönnin lopettamisesta jo puoli vuotta sitten, enkä ollut nähnyt navettaa lähes kymmeneen vuoteen, halusin nähdä millaista maatilalla oikeastaan on. Aikaisempi jyrkän negatiivinen suhtautumiseni hie-man leppyi, kun huomasin että maatilantilpitäjät tosissaan välittivät kyseisistä eläimistä: Kaikilla oli omat nimet, ja Sanni tunnisti niistä lähes jokaisen.

Sandra ja Pyry

Pyry-kissan olin kuvannut jo kahteen otteeseen sen aikaisemman omistajan Iidan kanssa. Iida lähti Espanjaan ilman paluulippua, eivätkä hänen kuvansa sopineet lopulliseen kuvasarjaani täysin, joten kuvasin Pyryn hänen uuden omistajansa Sandran kanssa uudelleen. Pyry ei ollut erityisen helppo tapaus kuvata, koska se turhautui usein niin nopeasti. Samoin kävi viimeiselläkin kuvauskerralla: Ehdimme ottaa muutaman kuvan kunnes huomasimme, että Pyry oli livahtanut ulos ulko-ovesta. Jouduimme odottelemaan reilun tunnin verran, ennenkuin kuvauksien päätähti saapui takaisin paikalle. Kuvassa symboliikka rakentuu heijastuksiin: Ulkomaailman heijastuminen sisätilaan, luonnollinen ja luonnoton. Hyllykön erilaiset esineet kertovat jotain Sandran persoonasta ja herättävät kysymyksiä.

Verna, Keisari ja Napoleon

Vernan tapasin eräissä illanistujaisissa. Sovimme, että menisimme kuvaamaan hänen äitinsä luokse, koska Vernan kissa oli siellä. Muutaman päivän kuluttua Verna kuitenkin ilmoitti minulle saavansa hoitoon kaksi Maine Coonia, joten päätimme kuvata niiden kanssa. Vernan asunnossa oli upea makuualkovi, jossa kissatkin sai melko helpolla pysymään aloillaan. Kuvassa kissat ovat valppaina ja katsovat suoraan kameraan, kun taas Verna on hieman poissaoleva ja hänen katseensa on suunnattu ikkunasta ulos. Dynamiikkaa ja vertauksen seksuaalisuuteen luo punaiset verhot. Vernan kanssa kävimme mielenkiintoisia keskusteluja muunmuassa kanala- ja lihatuotannosta, koska me molemmat olemme kasvissyöjiä.

LÄHTEET

Kirjalliset

Biedermann, H. 1993. Suuri Symbolikirja. Wsoy.

Gallen-Kallela-Sirén, J. 2005. Minä palaan jalanjäljilleni – Akseli Gallen-Kallelan elämä ja taide. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.

Hapuli R. ja Matero J. 1997. Murha pukee naista: Naisdekkareita ja dekkarinaisia. Ykkös-Offset Oy, Vaasa.

Honour H. ja Fleming, I. 1997, Maailman Taiteen historia. Otava, Helsinki.

M. Rogers, K. 2006. Cat. Reaktion books.

Tiede, 2/2006

Vanha testamentti

Zuffi, S. 2007, The Cat in Art. Abrams.

Internet lähteet

Viegas, J. 2011. Cats Adore, Manipulate women. (viitattu 5.5.2014) Saatavilla: <http://news.discovery.com/animals/zoo-animals/cats-humans-pets-relationships-110224.html>

Batman-Online.com 2012. From Comic to Pfeiffer's Cat. (viitattu 5.5.2014) Saatavilla: <http://www.batman-online.com/features/2012/5/29/comic-analysis-michelle-pfeiffer-catwoman#sthash.UkuYxwF4.dpbs>

Rutkoff, A. 2007. With "LOLcats" Internet Fad, Anyone Can Get In on the Joke. (viitattu 5.5.2014) Saatavilla: <http://online.wsj.com/news/articles/SB118798557326508182?mg=reno64-wsj&url=http%3A%2F%2Fonline.wsj.com%2Farticle%2FSB118798557326508182.html>)

www.funnycatpix.com

<http://www.google.com>

<http://www.urbandictionary.com/>

Kiitos

Pauliina, Äiti, Isä, Riikka, Petteri, Rosie, Pietari, Birgitta, Jasmin, Jenni, Mandi, Viivi.

Anni, Iida, Nadia, Saara, Sandra, Taila, Vaula, Verna

Anu Akkanen, Teemu Helo, Pauliina Pasanen, Harri Pälviranta, Hanna Weselius.

